

Oral History Kosovo

NANUŠ [BAKA], PRIPOVEDAČICA

Nita Deda

Svedočila sam tek deliću bakinog života. Ostatak se nalazi u pričama koje mi je ona ispričala. Moja baka je bila najbolja pripovedačica koju sam ikada poznavala. Sela bi na svoj kauč, stoički i sa puno duše, i povel nas na put oko sveta, kroz ljudski karakter i kroz vreme. Išli bismo u šetnju kroz njen rodni grad Tiranu da upoznemo njenu braću i sestre, i u njen omiljen grad Firencu da vidimo izložbu njenog omiljenog umetnika Mikelandela.

Kao i većina dece koja je odrasla tokom 90ih u Prištini, moja braća, moji rođaci i ja smo živeli tipičan kosovski život tog vremena: život sa drastičnim suprotnostima između svakodnevnih stvarnosti. Bili smo deca roditelja izbačenih sa posla od strane Miloševićeve Vlade. Naša dnevna rutina je bila ispunjena sesijama slušanja vesti, tokom kojih smo morali da budemo veoma tihi, a koje su bile praćene žustrim raspravama odraslih o politici.

Tek sada mogu potpuno da razumem koliko je za nas bilo dragoceno bakino pripovedanje. Kroz njene priče i bajke pronašli smo beg do začaranog mesta gde je sve bilo moguće i život je bio sve samo ne dosadan. Ona bi se pobrinula da ostavi taman dovoljno mesta za našu maštu da otkrijemo nove stvari svaki put kada nas je povel tamo. Kroz svaku priču ona je osporavala folklorne ili rodne norme koje su nas okruživale, kako bi napravila put slobodnoj volji. Njena mudrost je bila ljubav, a ljubav nikada ne poprima oblike granica. Kroz pripovedanje, naučila nas je o porodici, o posvećivanju, partiotizmu i ljubavi.

Jedna od njenih priča bila je da je odbila da se rukuje sa italijanskom kraljicom Elenom 1938. godine, izražavajući tako protest protiv fašističke italijanske okupacije Albanije. *“Io sono Albanese [Ja sam Albanka],”* baka je rekla, kada je odbila da se rukuje tokom kraljičine posete njenom fakultetu, na užas i zaprepašćenje nastavnika i zaposlenih. Sačuvati dostojanstvo je bila pouka ove priče, uprkos autoritetu koji se nalazi ispred tebe.

Moja baka Balkiz Bakiu je rođena u Tirani 1920. godine. Njen deda Hasan Bakiu je otvorio jednu od prvih albanskih knjižara. Prodavati albanske knjige je bilo ilegalno u Otomanskom vremenu, i vladajuća Mlada Turska dvaput je spalila knjižaru i uhapsila Hasana. Balkizev otac Ziber Bakiu je do danas najautoritativniji prevodilac i bibliograf dela Sami Frašerija. Belkize je pohađala Madre Regina koledž u Firenci tokom 1930ih. Nakon što se udala za oftamologa Dželadin Deda, koji je studirao u Rimu, preselila se na Kosovo 1948, uzimajući poslednji let iz Tirane, nakog kojeg je Albanija podlegla dubokoj i bolnoj izolaciji. Imala je dve ćerke i sina i živela je u Prištini tokom celog njenog života. Njena porodica, jedna od najbogatijih u Tiran i antikomunistička, patila je pod komunističkim režimom Envera Hodže. Balkiz je preživela svoj deo patnje, tako što nije videla svoju porodicu 27 godina. Ali uvek se držala stoički, dostojanstveno i vedro.

Kada sam ja otišla da studiram, moji prijatelji bi dolazili da provode vreme sa bakom. Voleli su je jer je činila da se osećaju shvaćenima i prihvaćenima. Ona je njih volela jer to što je okružena mladima omogućavalo joj je da otkrije novine u svetu, sa radoznalošću deteta koje otkriva svet po prvi put. Vanvremena, kakva je bila, ona bi razumevala i dočekivala promene koje su nastupale bez osuđivanja, već sam slavljem.

“Život je kao vremenske prilike, ponekad kišovit, ponekad sunčan, morate da naučite da će oblaci i kiša proći i da će sunce naposljetku sijati,” imala je običaj da kaže. Nikada neću zaboraviti dragoceni trenutak na njevoj smrtnoj postelji, kada me je pitala, “Zašto si tužna? Dodaj mi čašu piva i pusti neku tango muziku!” Dok smo plesale do kraja sveta, bila sam ponosna što nosim deo njene večne milosti pod mojom kožom.